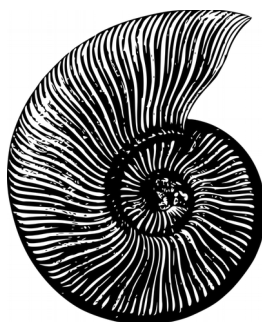

FALSA PALEONTOLOGIA

Arxiu_Dossiers / Hangar

-pilar bonet-

FALSA PALEONTOLOGIA

Arxiu_Dossiers / Hangar

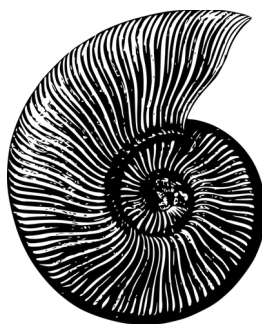
1. Concepte de treball

Un arxiu és un arxiu, és a dir: un contenidor de documents ben ordenats que ens permeten indagar sobre el passat d'una persona, una comunitat o un territori a partir de dades tècniques i troballes materials o gràfiques. Un arxiu sempre funciona amb un estricte codi d'ordenació i classificació, determinat per una veu autoritzada o protocol institucional.

Els arxius no digitals encara existeixen, i des de fa dos anys Hangar custodia l'arxiu material de dossiers d'artistes que es va iniciar el 2006 en una altra institució de Barcelona sota la direcció de Joan Morey. És un arxiu físic, rar en el món software, de fet és una estanteria plena de carpetes amb informacions conceptuals, tècniques i gràfiques d'artistes del territori. Vist en la seva ordenació per capes de plàstic bicolors (blanc i negre), sembla una acció de paleontologia estètica. Les carpetes resten a l'espai d'Hangar com un singular organisme fòssil, però com a tal tenen una gran capacitat per generar altres *Mnemosines*, més o menys desobedients amb el valor d'ús o significació pragmàtica d'un arxiu més convencional. Ja ho sabem, qualsevol arxiu no és tan sols important per allò que conté, la seva informació literal, sinó més encara per tot el que pot maquinat com a dispositiu crític i de creació de nous relats.

És aquesta la voluntat dels nous relats la que des d'Hangar ens permet fer una nova proposta de treball a partir de l'Arxiu_Dossier. La estratègia que volem usar es centra en bastir un temps de memòria oral sobre uns estratus de descoberta "paleontològica", anterior a la materialització d'una obra o projecte: la memòria personal de l'artista sobre els processos de recerca en el camp de l'art, la seva significació en el aspecte cognitiu i visual. Primerament, explorarem una visió del tram més *paleo* de tota una dècada (2006-2016) per abordar una lectura del subjecte documental i ens centrarem en un aspecte que l'arxiu pot actualitzar: els relats sobre el procés de recerca en la producció artística, un estratus important en la recerca sobre "la recerca del procés artístic contemporani". Un material que l'arxiu més convencional no pot retenir, limitat per un protocol de síntesi i màxima eficàcia instrumental.

Per a generar aquest material convidarem a 4 artistes de l'arxiu, de diferents generacions i narratives, a actualitzar la seva carpeta amb una sessió dialogada sobre el seu procés de recerca. Documentarem així, a temps real, com ha variat en els darrers temps i de quina manera es sustenta amb elements primaris i secundaris, afectat per circumstàncies personals, casuals i residuals. Un diàleg sobre la construcció de relats i les seves topades amb l'imprevisible o l'esdeveniment.

FALSA PALEONTOLOGIA

Arxiu_Dossiers / Hangar

- 2. Sessió de treball -

En una jornada de treball exploro la llista dels i les autores que formen part de l'Arxiu Dossiers, també els continguts literals dels documents que es guarden a les carpetes. A partir d'aquestes dues observacions em plantejo treballar a l'entorn dels dossiers alguna possibilitat que em sedueixi i que pugui compartir amb els meus estudiants de crítica d'art de la Universitat de Barcelona i altres públics.

És fàcil observar varies qüestions sobre la localització i els formats dels dossiers. Per una banda, aquest arxiu ha perdut una part important dels seus objectius preliminars: centralitzar informació sobre un panorama d'artistes emergents a Barcelona i rodalies, per la seva competència amb altres espais d'informació i arxius digitals, ara d'accés més ràpid i més complets. No obstant, aquesta aura *vintage* també inspira altres formes de usar i llegir els materials, cosa que no ha desestimat Hangar en la seva proposta de convidar a diferents agents a fer un treball a partir d'aquest esquelet en blanc i negre, d'una base de dades estrictament tècnica.

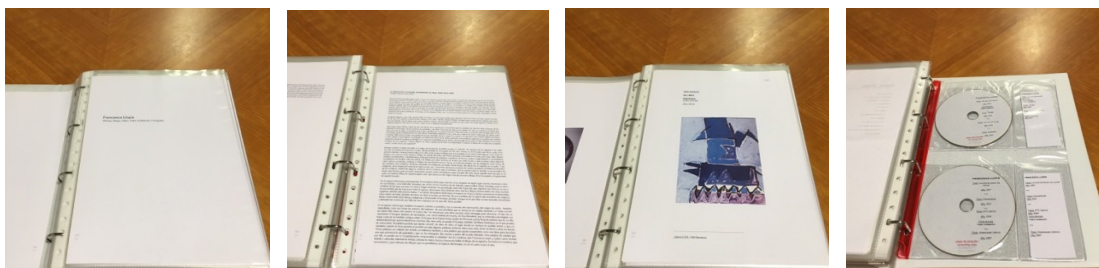
Al revisar els noms de les carpetes a l'arxiu, apareixen varies preguntes i observacions que poden encetar una recerca o activitat: Quins artistes hi son presents i per què? Quina relació s'estableix entre les individualitats i el conjunt?

Per què es preserven tots els arxius inicials i com s'amplia la relació d'autors? Com es conserven els dossiers dels artistes que ja no tenen producció o fins i tot d'aquells que lamentablement han mort? Quin és el ritme i protocol de les actualitzacions? Quin tipus d'usuari pot accedir a l'arxiu? Preguntes que m'ajuden a respondre, en part, Tere Badia i Connie Mendoza. Finalment, en aquest aspecte no hi trobo, de moment, un suggeriment d'activitat a desenvolupar, tot i que soc conscient que és un espai de treball arqueològic i historiogràfic amb continguts.

Desestimant aquest àmbit de reflexió sobre els processos darwinistes de l'arxiu, centro la atenció en els continguts materials i formals de les carpetes. En especial sobre la carpeta negra que conté documents impresos, allà on també es pot obtenir informació a través de catàlegs i altres materials visuals i textuals annexos. La proposta inicial és, doncs, mirar què contenen i descobrir que no preserven, o no poden contenir.

Els dossiers estan concebuts a partir d'un prototip, un disseny idèntic per a tots que va proposar Joan Morey, fins i tot la estètica negre/blanc, l'ordre dels continguts (l'índex) i la tipografia. Aquesta maquetació ordena els paràmetres i ajuda a donar sentit lectural i de comunicació als continguts. L'artefacte analògic està concebut com un mobiliari, carpetes de plàstic dins d'una caixa també de plàstic i ordenades alfabèticament en tres estanteries modulars. En el seu origen estaven ubicades als espais del centre d'arts Santa Mònica de Barcelona, configurant una sala de consulta oberta al públic i especialment a estudiants, gestors i altres professionals del sector de l'art.

A la carpeta d'anelles s'hi troba la informació biogràfica i visual de l'artista, la bàsica. Els registres estan perfectament ordenats, seguint un índex-model, i s'imposa el llenguatge més tècnic i la capacitat de síntesi tant en l'*statement* com en la selecció de projectes. Vull destacar que aquest model ha afavorit l'aprenentatge sobre com configurar una eina de treball: el dossier personal. El model que es segueix, acompanyat dels tallers que des d'Hangar i altres centres s'han proposat als artistes de la mà de Joan Morey, ha servit a tota una generació per millorar les seves competències en la comunicació professional del treball de l'artista. Un fet molt important que assenyalava el nou context de la producció i promoció de l'art contemporani al nostre territori.

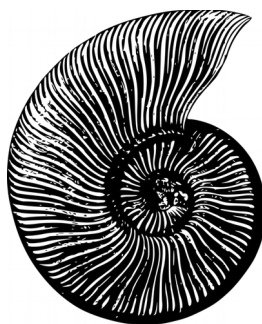

Aquesta carpeta va actualitzant, poc a poc, els continguts. És interessant observar que hi apareixen projectes que ja no consten en webs més actuals, aspecte que dona més murmuris paleontològics a l'Arxiu analògic. Després de la presentació nominal, l'índex, *statement*, imatges i biografia, al final s'adjunta un CD-DVD. El arxiu s'amplia amb la caixa negra, on s'hi dipositen i preserven materials originals: catàlegs, edicions d'artista i altres papers. Sens dubte aquests documents són especialment interessants, ja que en moltes ocasions no els podem trobar ni consultar. Caldria actualitzar i activar aquest apartat de l'arxiu-dossiers, un material que la web de l'artista no permet tractar com a "objecte" que és. Allò que no es pot trobar o contenir en un dossier convencional apareix com fil conductor d'una possible activitat d'informació i debat.

Pensar en l'interès dels materials annexos, edicions originals emparentades amb el procés d'altres projectes o bé independents, motiva la segona opció de la meua proposta de indagació: Què no pot contenir un dossier com aquest, un arxiu convencional? Quins aspectes constituents dels treballs no queden explicats en un format sintètic i funcional? Què hi ha de producció immaterial a l'entorn de la realització d'una obra?

Destriant la retòrica d'aquests enunciat opto per un aspecte que considero molt important i que podem conèixer, com els matèries de la caixa negra, si donen espai als relats del procés de recerca i producció de les obres. Sense definir un model tècnic de descripció.

FALSA PALEONTOLOGIA
Arxiu_Dossiers / Hangar

- 3. Activitat oberta al públic -

Per poder atendre i interpretar el procés de recerca que implica qualsevol treball artístic, sigui quin sigui el seu suport i les intencions, decidim organitzar una única sessió de treballs a l'espai d'Hangar i oberta al públic. Amb la participació dels estudiants de Crítica d'art de la Universitat de Barcelona i els del màster en Comissariat d'art digital de la Universitat Ramon Llull, tots ells i elles estudiants que conec d'aquest curs.

L'activitat, oberta al públic, es presenta el dimecres 23 de novembre. Tarda de trons i llamps a Barcelona. Malgrat les inclemències meteorològiques, hi assisteixen 35 estudiants i 6 persones més, vinculades a Hangar. Abans d'iniciar la conversa sobre l'arxiu dossiers, els estudiants d'història de l'art fan una visita a les instal·lacions d'Hangar.

He convidat a 4 artistes d'edats i relats diferents a que ens expliquin el procés de treball d'un projecte concret. No volem una panoràmica general del seu itinerari creatiu, sinó centrar l'atenció en els recursos, referents i processos de la seva recerca, i de quina manera aquests processos es veu afectat per circumstàncies personals, casuals o residuals.

Un diàleg sobre la construcció del relats i les seves topades amb l'imprevisible o l'esdeveniment: Domènec, Mariona Moncunill, Fito Conesa i Rafel G. Bianchi.

DOMÈNEC: BALADIA, CIUTAT FUTURA, 2011-15.

El veterà del grup, en Domènec, inicia la sessió. Ens explica el projecte *Baladia, Ciutat futura*, un treball de llarg recorregut en el temps, la geografia i les incidències personals. Aquest interessant projecte s'inicia en un primer viatge a Jerusalem, convidat a fer un treball en context. Però el punt de partida apareix més tard, en una nova estada de treball, quan coneix l'existència d'una falsa ciutat al desert, una rèplica d'arquitectura urbana a mida real. Una ciutat de mentida que serveix per fer pràctiques a l'exercit israelià en les seves estratègies de guerra dins els barris palestins.

Aquest aspecte de treball es destaca com una tàctica molt interessant que li permet poder imaginar i reproduir la ciutat en una maqueta a petita escala, acompanyada de les fotografies que ha obtingut a través de les xarxes socials dels soldats que han fet entrenament en tècniques de guerrilla a la ciutat Baladia. Però la impossibilitat de visitar la falsa ciutat, barrada als estrangers i civil, reconduïx la idea inicial del treball i l'artista es veu impel·lit a replantejar la materialitat del relat i projectar la maqueta a partir de les fotografies que ex-soldats han pujat a les xarxes socials. Finalment el projecte genera una petita maqueta de la ciutat feta a partir de diferents informacions que ha obtingut, convertida així en un prototip de ciutat. Una maqueta a escala real, un falç camp de batalla per a una guerra real. Aquesta arquitectura centra una instal·lació amb les fotografies que localitza a internet i un audiovisual documental amb les declaracions de soldats que es van entrenar allà i que van viure el trauma de la realitat: "la guerra en la ficció és una guerra sense població, l'entrenament no prepara per a disparar a una persona que et mira als ulls". El documental no estava previst fins la topada, a través de la xarxa, d'aquests tres antics militars que aporten al projecte un relat d'alta intensitat emocional: els soldats s'han preparat en una ciutat fantasma, sense població, trobar-se amb la realitat suposa una situació trasbalsadora. L'entrenament rebut al *fake* de carrers estrets i cases que assalten des de les finestres, no els ha preparat per apuntar a una persona desarmada i disparar.

Domènec explica, amb moltes imatges i reflexions personals, els recorreguts de la recerca i la capacitat per anar definint el projecte a base de errors i reaccions, de decisions que es prenen al llarg de la formulació i progressiva definició d'un treball: "Quan començo un treball no sé mai com acabarà, quina forma tindrà i quins suports materials utilitzaré. Treballo el context en directe, i m'interessen aquells fets o situacions que assenyalen els conflictes de territoris polítics concrets. La arquitectura és un bon cas d'estudi". La presentació es seguida amb molta atenció pels estudiants de crítica del departament d'història de l'art, uns estudis que treballen poc la relació directa amb els artistes contemporanis.

MARIONA MONCUNILL: FOREST, FOREST, 2013.

En aquest mateix registre de relat oral sobre el temps d'una construcció visual, en els laberints desconeguts d'un procés de recerca en contextos específics de treball, Mariona Moncunill detalla les circumstàncies del desenvolupament del projecte Forest Forest, realitzat en una llarga estada a la ciutat de Vilnius, un lloc de gran impacte paisatgístic. A la manera de la cara B d'un dossier de projectes, la artista explica les pautes, els equivocs i les estructures casuals i causals del projecte. Es a dir, ens fa partícips de tot allò que no es pot contenir en un dossier, per la seva extensió i per ser un relat en llenguatge no tècnic, sinó conceptual, psicològic i biogràfic.

La artista ens declara que el punt de partida del treball és la seva progressiva aversió a un paratge natural, fred i boscos, on viurà durant uns mesos gràcies a una beca. Per a reconciliar-se amb els parcs naturals de la zona, decideix posar atenció a la configuració i politització d'un paratge a través de les senyalitzacions i adequacions de la natura en estat salvatge a una natura dominada i dissenyada. En els elements que converteixen allò natural en allò narrat, el que ella defineix com "la politització del territori". Aquests paràmetres de observació i interpretació fan que el treball adopti un model documental de materials que permeten recopilar diferents exemples d'aquesta politització de la natura: mobiliari, senyals mapes, arquitectures dins del parc, etc. El disseny del bosc actua com constructor de la percepció de la natura, com a condicionador del seu us i legitimador del valor social pels visitants. Ens mostra fotografies de tres espais de Lituània: El parc Regional de Berkiai i el jardí botànic de la Universitat de Vilnius. En aquests països, els parcs son considerats com espais quasi sagrats, acomodats a la visita dels turistes. Punts de trobada entre la natura i els ciutadans, entre "allò simbòlic i narratiu".

El treball de la artista es situa en la observació i deconstrucció dels relats sobre una experiència en principi real, però efectivament llegenda. Aquest projecte, germina des d'una desil·lusió respecte a un entorn aparentment bell i una mentalitat urbanita que no troba com harmonitzar-se amb el lloc. Idees sobre el concepte "natura", "paisatge", "sublim" o "pintoresc" condueixen el procés de recerca i experimentació sobre la construcció dels valors a una instal·lació que ella denomina "atmosfèrica": fotografies i mapes de recorreguts emmarcades amb fusta i acompanyades de una audioguia.

La seva intervenció també funciona com una espècie de manual d'instruccions anòmal en el recorregut del llarg procés de recerca i producció de l'obra. Els estudiants, el públic, segueixen fascinats pels relats dels artistes. Una ruta en les cartografies ocultes del procés creatiu.

FITO CONESA: 1.100 M2 DE DESIG. ARQUITECTURA I SEXUALITAT, 2016

El CCCB ofereix a Fito Conesa participar en la exposició del centre, un projecte relacionat amb "el desig sexual". Una gran oportunitat per a un artista versàtil en els medis i compromès en les lectures sobre la identitat, el gènere o la sexualitat.

A partir d'una recerca al Google, Fito va a parar a la web "Guía gay de carreteras". Aquest és l'inici del treball, o d'una aventura personal i artística. Fito Conesa s'explica amb molt d'humor i gran capacitat per atreure l'atenció del públic. Entre bromes ens relata el llarg procés de concreció del seu treball, un projecte que reneix en cada contratemps. Des de la web, decideix posar-se en contacte amb un camioner i proposar-li d'acompanyar-lo en una ruta, sense avançar cap resultat concret, com una forma d'experimentar una relació inèdita i fins i tot perillosa. Un material per a una possible definició de la seva obra, un audiovisual que ha de formar part de la mostra 1.100 m2 de desig. Arquitectura i sexualitat.

Cada obra té un principi, però evidentment no un únic final possible. El procés de treball acostuma a ser llarg i personal, obert als intempestius i les decepcions. Aquest temps i experiència és complex, però es pot recuperar i construir una nova informació que el dossier no pot contenir.

L'itinerari del projecte, els apartats de la recerca i els seus referents, son un exemple molt interessant de procés creatiu. Una ruta capaç de redefinir-se a cada sotrac. La idea inicial del viatge amb el camioner, amb el propòsit i la oferta de parlar (però no practicar) sobre sexe no és viable, ningú respon a la seva proposta. L'artista fa un gir en el propòsit inicial, abandona la performativitat en temps real del viatge i reinicia amb un viatge virtual per la xarxa, generant un relat entre els circuits sexuals i biogràfics del desig. El resultat és àgil, documental, acrobàtic i a vessar d'humor i afectivitat conceptual.

No passa res, quan una idea fracassa una altre emergeix. El procés de recerca i els procediments de producció artística sempre son intempestius i vulnerables. L'enginy no resideix en les metodologies concertades, sinó en la capacitat d'escapisme houdinià: la síndrome de veure allò invisible i realitzar l'impossible. El talent, la creativitat, és capaç de crear alguna cosa nova, d'innovar, a partir del salt per sobre dels imprevistos. La creativitat es motiva i exercita a base de conflictes, o en la capacitat per a superar els conflictes. Fito Conesa ens fa una lliçó pràctica magistral sobre la productivitat de "las meteduras de pata".

RAFEL G. BIANCHI: EL COL·LECCIONISTA ABSENT, 2015.

La intervenció de Rafel G. Bianchi, al final de la sessió, no decepcionarà a ningú. Amb dosis d'humor i teatralitat ens explica l'enrevessat procés de creació de l'obra *El col·leccionista ausent*. Un treball inspirat en l'obra del pintor Marià Fortuny, *El coleccionista de estampas*.

En el seu cas, les tribulacions són moltes i variades, afectant la part conceptual, la material i fins i tot l'escenari de representació de l'obra. La idea inicial, presentar una obra a un concurs que no guanyarà, obre pas a un recorregut de recerca excèntric i al mateix temps coherent. Rafel va fer un paral·lelisme amb la pintura de Fortuny, interpretant en clau irònica l'escena i els personatges que protagonitzen la obra, una representació del món de l'art de l'època.

En una obra les històries són molt importants, l'autor ara es centra en les anècdotes, versió B de la història com a veritat inqüestionable. El resultat de la primera versió d'aquest projecte es mostra al Passatge Estudio de Barcelona, allà pren una disposició que anirà variant en les ocasions que l'obra es presenta al públic. Cada ocasió és una versió, cada versió és una obra.

El caràcter d'arqueologia psicològica de la creativitat segueix sumant informació sobre la llibertat d'acció i les tàctiques, no metodologies, de treball. El relat de Bianchi sobre el procés de recerca i creació d'aquesta obra creix en intensitat a mesura que s'acumulen dades i accions. Modificar una idea inicial, imitar o versionar una obra anterior, completar una imatge, reubicar una escena, intervenir sobre el ja fet i reconsiderar els resultats, són capítols inestimables per a la producció contemporània. El final del projecte que explica Bianchi, finalment, fins i tot contenta a l'autor!

Acabades les presentacions, el públic enceta una tanda de preguntes. Malgrat el temps de la sessió i la tempesta a l'exterior, tothom sembla còmode a la sala. No m'estranya, els artistes són un bons narradors de contes. Com expressa Bianchi al personatge del *Ignorant*, una figura que representa a l'artista, aquell que reconeix la seva ignorància és més capaç de compartir coses interessants: la ignorància sempre està més a prop de la veritat que el prejudici, és el principi interminable de la saviesa...

Estudiants, públic, residents d'Hangar i artistes, acabem una conversa que ens ha interessat molt a tots els implicats.